International Journal of Social and Humanities Sciences Research
JSHSR
Uluslararası Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma Dergisi
Uluslararası Hakemli Dergi- International Refereed JournalISSN: 2459-1149

Received-Makale Geliş Tarihi 09.10.2025 *Research Article /Araştırma Makalesi*
Published-Yayınlanma Tarihi 31.12.2025 10.5281/zenodo.18174672
Volume-Cilt (Issue-Sayı), ss/pp 12 (126),2974-2982

Prof. Dr. Zeynep Ebru Ayata
https://orcid.org/0000-0001-5794-8546
Yıdız Teknik Üniversitesi, Sanat ve Tasarım Fakültesi/ Müzik Bölümü, İstanbul / TÜRKİYE
ROR Id: https://ror.org/0547yzj13

Ecem Karakoç
https://orcid.org/0009-0003-0688-373X
İstanbul / TÜRKİYE

Geç Romantik Lied Estetiği Bağlamında Hugo Wolf'un Mignon Liedleri

Hugo Wolf's Mignon Lieder in the Context of Late Romantic Lied Aesthetics

ÖZET

Bu çalışma, Hugo Wolf'un Johann Wolfgang von Goethe'nin *"Heiss mich nicht reden", "Nur wer die Sehnsucht kennt", "So lasst mich scheinen"* ve *"Kennst du das Land?"* başlıklı Mignon şiirleri için bestelediği liedleri müzikal ve yapısal açılardan incelemektedir. Goethe'nin *Wilhelm Meisters Lehrjahre* romanında "Mignon" karakterine ait olan bu metinler, 19. yüzyıl lied estetiğinin pek çok besteci tarafından ele alınan ve repertuvarın önemli örnekleri arasında yer alan şiirlerdir. Wolf, döneminin birçok bestecisinden farklı olarak şiirlerin bütünlüğünü büyük ölçüde korumuş; yalnızca dramatik vurgu amacıyla sınırlı metin tekrarlarına başvurarak müziği doğrudan metnin ifade gücü üzerine inşa etmiştir. Bu yaklaşım, bestecinin metin–müzik ilişkisine verdiği önemi açık biçimde yansıtmaktadır. Çalışmada liedler; tonalite, ritmik yapı, ölçü birimi, armonik dil ve dinamik işaretleri gibi temel müzikal parametreler üzerinden incelenmiştir. Analiz bulguları, Wolf'un yoğun kromatizm ve sık modülasyonlar aracılığıyla tonal belirsizlik yarattığını; şiirin dramatik atmosferini destekleyen ayrıntılı ve karakteristik bir piyano eşlik dili geliştirdiğini göstermektedir. Ayrıca bestecinin ifade anlayışı, 19. yüzyıl sonu lied estetiğiyle uyumlu, yoğun dramatik odaklı bir yapı sergilemektedir. Sonuç olarak bu çalışma, lied yorumculuğuna performans odaklı bir perspektif sunmakta; metin, armoni ve ifade ilişkilerine dair yorumcular için önemli ipuçları ortaya koymaktadır.
Anahtar Kelimeler: Hugo Wolf, Goethe, romantik dönem liedi, Mignon liedleri.

ABSTRACT

This study examines Hugo Wolf's settings of Johann Wolfgang von Goethe's Mignon poems—*"Heiss mich nicht reden," "Nur wer die Sehnsucht kennt," "So lasst mich scheinen,"* and *"Kennst du das Land?"*—from musical and structural perspectives. These texts, attributed to the character Mignon in Goethe's *Wilhelm Meisters Lehrjahre*, have been frequently set by various composers and constitute significant examples within the 19th-century Lied repertoire. Wolf, unlike many composers of his time, largely preserves the original structure of the poems and, aside from limited text repetitions used for dramatic emphasis, adapts the music directly to the expressive content of the text, thereby foregrounding the unity of word and music. In this study, the songs are analyzed through fundamental musical parameters such as tonality, rhythmic organization, meter, harmonic language, and dynamic markings. The findings reveal that Wolf employs extensive chromaticism and frequent modulations to create tonal ambiguity, while developing a detailed and characteristic piano texture that reinforces the poems' dramatic atmosphere. Moreover, his expressive approach reflects the aesthetic traits of late-Romantic Lied composition. Consequently, the analyses presented in this research offer a performance-oriented perspective and provide valuable insights into the relationship between text, harmony, and musical expression.
Keywords: Hugo Wolf, Goethe, romantic lied, Mignon Lieder.

1. GİRİŞ

Alman lied repertuvarı, 19. yüzyıl müzik estetiğinin en belirleyici türlerinden biri olarak şiirsel metnin müzikal yorumla yeniden inşasını mümkün kılmaktadır. Bu gelenek içerisinde Hugo Wolf'un besteciliği, metnin anlam örgüsünü merkeze alan yaklaşımla öne çıkmakta ve geç Romantik dönemde şiir–müzik ilişkisini yeniden düşünmeye olanak tanımaktadır. Wolf'un Goethe yorumları, yalnızca edebi metnin duygusal ve dramatik boyutlarını müzikal dile aktarmakla kalmayıp, aynı zamanda şiirin biçimsel bütünlüğünün müzikal yapı içinde korunması bakımından da özgün bir inceleme alanı sunmaktadır. Bu doğrultuda Wolf lied'lerinin analizi, romantik ifade anlayışının, armonik dilin ve yapısal çözümlemelerin kesişim noktasında yer alan disiplinlerarası bir yaklaşımı gerektirmektedir.

Bu çalışmanın temel amacı, Hugo Wolf'un Johann Wolfgang von Goethe'nin Mignon şiirlerine bestelediği liedleri müzikal ve yapısal açıdan incelemektir. Çalışmada lied'in tonalite, ritmik örgü, ölçü birimi, armonik doku gibi temel müzikal parametreleri ortaya konacaktır. Ayrıca şiirin edebi bağlamı, Goethe'nin **Wilhelm Meisters Lehrjahre** romanındaki Mignon karakteriyle ilişkisi ve söz konusu metnin romantik lied repertuvarındaki yerini belirleyen tarihsel arka plan da değerlendirilmiştir. Bu çok boyutlu yaklaşım, Wolf'un kromatizm, modülasyon ve eşlik dili üzerine kurduğu bestecilik anlayışının, metnin dramatik içeriğiyle nasıl bütünleştiğini ortaya koymayı amaçlamaktadır. Sonuç olarak elde edilen bulgular, geç Romantik dönemde lied yorumculuğuna performans temelli bir bakış açısı kazandırmayı ve şiir–müzik etkileşimine yönelik çözümlemelere katkı sunmayı hedeflemektedir.

2. ROMANTİK DÖNEM MÜZİĞİ VE LİED

2.1. Romantik Dönemin Düşüncesi ve Özellikleri

Romantizm, Klasikçiliğin denge, uyum, düzen ve akılcılık gibi kavramlarına bir başkaldırı olarak 18. yüzyılın sonlarından itibaren ortaya çıkan bir sanat akımıdır (Claudon, 2006). Romantizmin başlıca özellikleri arasında doğal güzelliklere karşı derin bir hayranlık, akla karşı duygunun yüceltilmesi, insan benliğinin ve ruh hallerinin araştırılması, kişilerin tutkularına ve iç çatışmalarına önem verilmesi sayılabilir (Tuzkaya, 2013). Aydınlanma Felsefesi'nin temeli olan akılcılık, kişisellik ve duyguyu öne getiren Romantik akımın kaynağı olan toplumsal koşulların başında 18. yüzyıl'da gerçekleşen Fransız Devrimi gelmiştir (Say, 2001). Devrim ile gelişen eşitlik ve özgürlük duyguları beraberinde öznelliği oluşturmuş ve Romantizm akımının doğmasına etken olmuştur. Romantizm, bir orta sınıf hareketidir. Orta sınıfın kendi kimlik arayışını bulma çabası tüm Avrupa kültürünü etkileyen bir dönüşüme neden olmuştur. Romantizm, Klasik dönemin kurallarından, saray aristokratlarına özgü yapmacıklıktan, yüksek düzeydeki üsluptan ayrı bir doğrultuda gelişmiştir (Hauser, 1984). Devrim ile Demokratik düşüncenin temelleri de atılmıştır. Demokrasi kavramının temeli insanların özgür ve kendi aralarında eşit oldukları düşüncedir. Bütün toplumsal sınıf ve katmanlar, yasalar çerçevesinde eşittir (Gombrich, 1976). Demokratik düşüncenin toplumda uygulanması, tüm sanat dallarını da etkilemiştir. Fransız Romantik edebiyatından V. Hugo, A Dumas gibi yazarlarla Paris merkez konuma gelmiştir. Besteci ve yazar H. Berlioz'un *Symphonie fantasque'*i zamanın yeni ruhunu yansıtmıştır (Michels & Vogel, 2021). Bu dönemde besteci Ludwig van Beethoven ile sanatçı, toplum içinde yeni bir işlev kazanmış, küçük bir kitlenin istekleri doğrultusunda, sınırlı zevklere göre beste üretmekten kurtulmuş ve dilediği özgürlüğüne kavuşmuştur (Metiner, 1999). Klasik dönemin özellikleri olan biçimsel bütünlüğe ve sert kalıplara karşı bir düşünce olan Romantizm ile birlikte hayal gücüne dayalı, özgür, kısıtlandırılmamış düşünceler ile artistik yaratıcılığın önü açılmış, daha önce hayal edilmemiş renkli ve farklı unsurlar ile yeni bir düşünce oluşmuştur (Mckinney & Anderson, 1940).

2.2. Müzikte Romantizm

Romantik dönem müzikte yeniliklerle dolu bir devrimin başlamasına neden olmuştur. Irving Godt 1984 yılında yayınladığı makalesinde tarihi kategorize etmek için kullanılan başlıklarla hareket edilmemesi gerektiğini, dönemin stilini bulunduğu zaman çerçevesinde değerlendirerek daha doğru bir inceleme olacağını ifade etmiştir.

Müzik tarihinde Romantik dönemi başlatan besteci L.V. Beethoven'dır. Beethoven'ın müziği Klasik ve Romantik akımları birbirine bağlamış ve çağdaşları ilk Romantikler kuşağı olarak bilinmiştir (Mimaroğlu, 1995). Ludwig Spohr, Hector Berlioz, Carl Maria von Weber, Frederic Chopin, Franz Liszt, Niccolo Paganini, Felix Mendelssohn, Giuseppe Verdi, Richard Wagner, Pyotr İlyiç Tchaikovsky, Franz Schubert, Robert Schumann ve Hugo Wolf bu dönemin önde gelen bestecilerindendir.

Romantik dönem Klasik döneme göre daha özneldir. Performans pratikleri bağlamında ele alındığında gerek besteciler ve eserleri gerekse performans stilleri birbirinden son derece bağımsızdır. Brown'a (1967) göre eserlerde yer alan işaretler ve müzikal talimatlar dönemsel süreçte veya besteciden besteciye değişiklik göstermiştir. Dönemin en belirgin stilistik özelliklerinden biri kromatizmdir. İlyasoğlu'na (2009) göre; "bu dönemde uyumsuz sesler kromatik aralıkların yardımıyla dramatik bir anlatım sunmuştur. Majör tonlar yerine minör tonlar kullanmak, özellikle büyük senfonilerde daha gizemli bir ortam yaratmıştır. Ayrıca minör tonun içinde kromatik aralıklara ve değişken armonilere daha kolay yer verilmiştir. Romantik armoni Klasik armoniyi kromatikleştirmiş, alterasyon yoluyla atonalite sınırına kadar getirerek geliştirmiştir (Michels & Vogel, 2013). Bu dönemde tempo değişiklikleri net ifadelerle belirtilmiş, besteciye ait duygular bu ifadelerle açığa çıkarılmıştır.

2.3. Romantik Lied ve Lied Formları

Lied; söz ve müziğin bir araya geldiği müziklendirilmiş şiirsel bir melodidir (Sabar, 2013). Lied, önceleri *Volkslieder* olarak bilinen Almanların lavta ve klavsen eşliğinde söylediği halk şarkıları idi. Daha sonra piyano ve orkestra eşliğinde söylenen sanat şarkıları *Kunstlieder* ortaya çıkmış, Alman müzikçileri olduğu kadar, tüm Romantik bestecileri de etkileyen bir şarkı formu olmuştur (Sözer, 2005). Lied tarihi 14. yüzyıl sonları, 15. yüzyıl başlarında bestelenmiş halk şarkıları ile başlamıştır. Heinrich Albert, halk stilindeki sanat şarkısı olan *Volkslimches Lied*'in babası unvanını almıştır (Hall, 1953). İlk *Kunstlied*'ler, *Volkslied* ile İtalyan aryasının birleşiminden doğmuştur. Beethoven, Romantik liedin öncülüğünü yapmış, yükselişi Schubert ile başlamış, Schumann ile yenilenme çağına girmiştir (Hodeir, 2016). Lied, Rönesans ruhu ile çok sesli din dışı şarkılar olarak, Fransa'da *Şanson*, İtalya'da *Frottola* ve Almanya'da *Lied* olarak ortaya çıkmıştır. 18. yüzyıl sonlarında özellikle edebi sanatlarda yükselen Romantik fikirler 19. yüzyılın ilk dönemlerinde müzik alanında da kendini göstermiştir. Edebiyatla başlayan bu hareket, şiir yoluyla müzik ve edebiyatı buluşturmuştur. Romantik bestecilerin edebiyat ile olan bağlantıları şiir-müzik birlikteliğinin gelişmesini sağlamış, bunun sonucunda lied sözlerin anlam ve ifadesini yansıttığı bir sanat formu haline gelmiştir. 19. yüzyıl Alman lied geleneği çerçevesinde gelişen bu şarkı türü, uzun şiirler üzerine bestelenen anlatımcı şarkılardan oluşmuştur. Bu dönemde şiirin müzikle ifade edildiğinde etkisini güçlendirdiğine inanılmıştır. 19. yüzyılın Romantikleri Schubert, Schumann, Mendelssohn, Bartholdy, Wagner, Brahms ve Wolf şarkıyı kültürel bir sanat formuna dönüştürmüş, popüler kökenli imgeleri ses ve piyano için edebi müzikal yapılara dâhil ederek Romantizme özgü teknik olanakları ve ifade gücünü kullanmışlardır (Ursachi, 2021).

Lied bestelemenin merkezinde şiirin yer aldığı; müziğin sözden bağımsız olmadığı görülmektedir. Besteci, başka bir sanatçının duygu yoğunluğunu ve atmosferini yansıtan dizeleri müzikal, ritmik ve ölçülü bir bütün içinde yeniden var etmiştir. Bu süreçte sözlerin şiirsel tınısının melodiyi, anlamın armoniyi, şiirdeki duygusal gerilimin ise ritmi yönlendirdiği anlaşılmaktadır. Metin ile müzik arasındaki kaynaşma ne kadar güçlü olursa ortaya çıkan sonucun da o ölçüde mükemmele yaklaştığı söylenebilir. Lied yaratımının temel dinamiğinin bu uyumda gizli olduğu ifade edilmektedir (Sabar, 2013). Böylece söz ve müzik ilişkisi uyum içinde 19. yüzyıl lied sanatının oluşumunu sağlamıştır (Boran ve Şenürkmez, 2015). Lied sanatı, şarkının şiirle kurduğu bir birliktelik olarak değerlendirilmektedir. Dolayısıyla bu "birliktelik", Romantik dönem bestecilerinde farklı formlar ve besteleme stillerinin ortaya çıkmasına yol açmıştır. Bu nedenle Romantik dönem eserlerinin form analizi açısından tek bir başlık altında değerlendirilmesinin oldukça güç olduğu; zira bir eser içerisinde birden fazla form ve tekniğin romantik liedlerde bir arada görülebildiği belirtilmektedir (Turan, 2023).

19. yüzyıldaki sanat şarkılarını halk şarkılarından ayırt eden en önemli özellik güçlü edebi yapısının olması ve besteci tarafından formüle edilmesidir. Aynı zamanda Alman sanat şarkılarının teknik olarak doğru yorumlanabilmesi ve eserin derinlemesine anlaşılması gerekmektedir. Vokal müzik dil temeline dayandığı için doğru Almanca telaffuzu büyük önem taşır; ünlü ve ünsüzlerin ritmik yapıya uygun biçimde net söylenmesi gerekir. Şarkıcı ayrıca eser içindeki karakterlere göre ses tonunu değiştirebilmeli, duygusal farklılıkları yansıtarak rol tiplerini belirginleştirmelidir; örneğin Schubert'in "Şeytan Kral"ında anlatıcı, şeytan kral ve çocuk için ayrı tınılar kullanılmalıdır. Bunun yanında, söyleme hızı yalnızca notadaki tempo işaretlerine değil, eserin armonisi, dokusu ve melodik akışına göre de belirlenmelidir (Yi Zhang 2024).

2.4. Johann Wolfgang von Goethe Şiirlerinin Lied ile İlişkisi

Alman edebiyatında önemli bir güç olan Johann Wolfgang von Goethe (1749-1832), şair ve yazar olmasının yanı sıra bilim, sanat ve müzik gibi çeşitli alanlarla da ilgilenmiştir. Goethe, Frankfurt'ta soylu bir ailede doğmuştur. 1765'te Leipzig Üniversitesi'nde hukuk çalışmalarına başlamış ve burada ayrıca sanat ve şiir dersleri de almıştır. Hastalığı neticesinde Frankfurt'a geri dönen Goethe, Genç Werther'in Acıları adlı romanı üzerinde çalışmaya başlamıştır. Şiirsel şiir kuralları ve ritim açısından yeni bir özgürlük sergileyen bu roman, Berlin Okulu'nun *Sturm und Drang* (Fırtına ve Stres) akımından etkilenmiştir (Reinhard, 1989). Goethe öznelliğin yanı sıra kurallı bir yazı stiline sahiptir. Goethe'nin yazıya yönelik ikili yaklaşımı, kariyerindeki iki temel etkiyle açıklanabilir: Aydınlanma düşüncesi ve Berlin Okulu. Berlin Okulu, liedlerde mısralardan oluşan strofik biçimi ve halk şarkılarına özgü doğal ifade anlayışını benimsemiştir. Buna göre, melodinin her notası şiirdeki her heceyle uyumlu olmalı; eşlik ise basit tutulup vokale göre ikincil bir rol üstlenmelidir. Goethe, tekdüzeliği önlemek için şarkıcının şiirin duygusunu rubato, tempo ve dinamik değişikliklerle yorumlamasını teşvik etmiştir. (Grout, 1980). Goethe, müzik ve şiirin birbiriyle ilişkili olduğuna inanmıştır. Bir keresinde "Asla okuma, her zaman şarkı söyle!" diyerek bir arkadaşını, şiirini okumak için piyanonun başına oturtup şiirsel metni okurken müzik çalmasını önermiştir. Müziğin kendi şiirsel dilinden bile daha yüksek bir seviyede iletişim kurabileceğini düşünmüş ve müziğin insanı saran ancak kavrayamadığı daha yüksek bir bilgi dünyasına girmenin tek maddi olmayan yolu olduğunu belirtmiştir

(Rolland, 1930). Metnin anlamına fayda sağlayacaksa bestecilerin kıtasal formla denemeler yapmasına da izin vermiştir (Istel, 1928). 1749 - 1832 yılları arasında yaşayan Goethe, Almanca dilindeki en büyük ve en etkili yazar olarak kabul edilmiştir. Aynı zamanda şair ve bilgindir. Eserleri 18. yüzyılın sonlarından günümüze kadar Batı edebiyatı, politik ve felsefi düşünce üzerinde derin ve kapsamlı bir etkiye sahip olmuştur (Boyle, 1992). Edebiyattaki Romantik hareket Goethe ile başlamış, ilk merkezi ise 1790'lerde Almanya'da bir şehir olan Jena olmuştur. Romantik şairler, Klasikçilerin nesnel, idealist, kuralcı dünyasından kaçınmışlar ve bunu duygusal, öznel ve içe dönük bir şiirle değiştirmişlerdir (Bloom, 2011). Şairler metinlere dramatik bir boyut ekleyerek dikkatlerini insana, doğaya ve toplumla ilişkili olarak ortaya çıkan tüm duygulara odaklamışlardır. Müzik sanatıyla doğrudan temas halinde olan Romantik lied metinleri, kantat, oratoryo ve opera gibi büyük vokal-enstrümantal türlerine kadar uzanmış ancak lied metinlerinin bireysel karakteri en kısa sürede fark edilerek vokal-piyano bileşeni tür için belirleyici olmaya devam etmiştir (Ursachi, 2021).

3. HUGO WOLF'UN LİED BESTECİLİĞİ VE MİGNON LİEDLERİ (1860-1903)

Geç Romantik dönemin en önemli lied bestecilerinden olan Wolf, eskiden Avusturya İmparatorluğu'nun bir parçası olan Windischgraz'da doğmuştur. Erken çocukluğu zorunlu müzik dersleriyle geçmiş, keman ve piyano çalmada kayda değer bir ilerleme göstermesi uzun sürmemiştir. Yetenekleri, yerel bir müzik öğretmeni olan Sebastian Weixler ile yaptığı özel çalışmalarla gelişmiştir (Berges, 1960). Okul hayatında pek başarılı olamayan Wolf, 1875'te Viyana konservatuvarına yazılmış ve burada hayatı boyunca müziğinden etkileneceği Wagner'i keşfetmiştir. Wolf, Wilhelm Schenner ile piyano, Robert Fuchs ile armoni ve Franz Krenn ile kompozisyon derslerine başlamış ancak kuralcı yaklaşımlardan sıkılarak disipline uymaması nedeniyle okuldan atılmıştır (Boylan, 1968).

Wolf'un gelişiminde Wagner'in etkisi büyüktür ve onun müziğinde kullandığı formu liede uyarlamıştır. Wolf uyarlamayı yaparken lied formunu bozmamak için Wagner'in dramatizmini kullanmak yerine melodi ve armoniyi kullanarak liedlerine yeni bir tını kazandırmıştır (Sabar, 2013). Wolf'un liedleri, müziğin metne hizmet ettiği, her nüansı ve imgeyi *pitoresk* tarzda sergileyen *musico-poetic* (şiirle ilgili müzik) formunun en etkileyici örneklerinden olmuştur (Moore, 1990). Wolf, 1888-89 yılları arasında başyapıtı sayılan *Mörike Liedleri*'ni daha sonra *Eichendorff Liedleri*, hemen ardından ise *Goethe Liedleri*'ni bestelemiştir (Bali, 2018). Frank Walker (1968) *Mignon Lieder*'i düzenlemesinin şaşırtıcı derecede farklı olduğunu belirtmiştir. Wolf'un liedlerinde metinler müziği yoğun şekilde yönlendirmiştir. Moore'a (1990) göre 19. yüzyıl şarkı bestecilerinin hiçbiri metinlere bu şekilde önem vermemiştir. Wolf melodik, ritmik veya yapısal olsun her müzik nüansını metnin bir uzantısı olarak yaratmıştır. *Spanisches Liederbuch I'de,* yer alan "*Nun wandre, Maria, nun wandre nur fort", "Die ihr schwebet um diese Palmen", "Ach, des Knaben Augen sind mir"* ve *"Herr, was tragt der Boden hier"* şarkıları buna örnektir. Wolf'un metne duyduğu hayranlık ve saygı o kadar büyüktü ki, şarkılardan herhangi biri icra edilecekse önce şiirin okunmasının gerektiğini vurgulamıştır (Moore, 1990).

Eserlerinde yenilikçi bir yaklaşım olan *Rollengedicht* (rol şiiri) şiir türünü kullanmıştır. Bu yenilikçi yaklaşım belirli bir karakteri ortaya çıkarıp eseri bir tür monolog şeklinde aktarmaktadır. *Rollengedicht*, konu aldığı hikâyede kişinin yaşamındaki kısa anları anlatmaktadır (Sak, 2023). Wolf'un eserleri aslında ritmik olarak karmaşık görünse de müzik ile uyumludur. Eserlerinde armonik ve ritmik bir bütünlük sağlarken piyanoyu ustaca kullanmış ve piyano eşliğine ses partisindeki kadar önem vermiştir (Chun, 1991). Wolf müziğin şiirin önüne geçmemesine eşit yol almasına özellikle dikkat etmiş, alışılmışın dışında ve birbirinden farklı tonaliteler kullanarak kendine özgü bir ifade tarzı oluşturmuştur (Gençkal 2015). Hugo Wolf'un liedleriyle birlikte Romantik dönem müziğinde piyano partisinin öneminin muazzam bir şekilde arttığı görülmüştür. Onun şarkılarını icra etmek şancı kadar piyanist adına da büyük teknik yetenek gerektirmektedir. Ancak piyano partisi kendi içinde tamamlanmış bir nitelik taşımaz, vokal partisi ile birleştiğinde parçanın bütünlüğü ortaya çıkmaktadır.

3.1. Mignon Liedleri

Wilhelm Meisters Lehrjahre (Wilhelm Meister'in Çıraklık Yılları), Johann Wolfgang von Goethe'nin bireyin toplumsal ve ruhsal olgunlaşma sürecini konu alan bir gelişim romanıdır. Edebiyata ve tiyatroya tutkuyla bağlı genç Wilhelm'in aile çevresinden ayrılarak sanat dünyasına katılma çabası, romanın merkezini oluşturur. Yolculuğu boyunca çeşitli sanatçılar, gezgin oyuncular ve gizemli karakterlerle karşılaşır; bu deneyimler Wilhelm'in kişisel kimliğini, duygusal ilişkilerini ve yaşam amaçlarını yeniden sorgulamasına neden olur. Roman, 18. yüzyıl Alman toplumunda bireyin kendini gerçekleştirme arayışını ve eğitim, sanat, aşk gibi temalar üzerinden bir içsel dönüşüm sürecini yansıtır. Lied metinlerinde önemli bir yeri olan "Mignon" karakteri de romandaki dramatik ve şiirsel yapının temel unsurlarından biridir (Goethe, 1959).

Mignon, *Wilhelm Meisters Lehrjahre* romanının en çarpıcı ve şiirsel figürlerinden biridir. Gizemli geçmişi, aidiyet duygusunun eksikliği ve içsel çatışmalarıyla Mignon, Romantik dönemin "arayış içindeki ruh" tipolojisini temsil eder. Karakterin şiirsel monologları, yabancılaşma, özlem, kimlik ve ifade edilemeyen duygular gibi temaları içerir ve romanın dramatik atmosferini belirleyen başlıca unsurlardan biridir. Bu metinler, 19. yüzyıl lied repertuvarında pek çok besteci tarafından farklı üsluplarla yorumlanmış; özellikle Hugo Wolf'un Mignon liedleri, metnin dramatik gerilimini, prozodik özelliklerini ve duygusal yoğunluğunu müzikal dilde derinleştiren örnekler olarak öne çıkmıştır. Mignon karakteri, bu yönleriyle edebi metin–müzik ilişkisini inceleyen çalışmalarda temel bir referans noktası oluşturmuştur.

Mignon şiirlerinin başlıkarı şu şekildedir:

1. *Heiss mich nicht reden* (Konuşmamı emretme)

2. *So lasst mich scheinen* (Bırakta parlayayım)

3. *Nur wer die Sehnsucht kennt* (Sadece özlemi bilen bilir)

4. *Kennst du das Land?* (Ülkeyi biliyor musun?)

Mignon şiirleri, 18. yüzyılın sonlarından itibaren birçok besteci tarafından yüzlerce kez bestelenmiştir. En sık, Alman besteciler tarafından bestelenmiş olsa da, Mignon'un gizemli kişiliği farklı ülkelerden birçok besteciyi de büyülemiştir (Albert, 2009). Mignon metinlerini bestelediği bilinen bestecilerin tarihi neredeyse iki yüz yılı kapsamıştır. En eskisi Johann Friedrich Reichardt'tır. Bu şiirleri seçen diğer besteciler ise Karl Friedrich Zelter, Ludvig von Beethoven, Louis Spohr, Carl Loewe ve Franz Lizst'dir (Magdaleno, 2003).

Goethe'nin karakteri Mignon, yaklaşık 13–14 yaşlarında ve geçmişi karanlıkta kalan bir kişiliktir. Romantik dönemin tipik kadın figürlerinden ayrılır; cinsiyetine dair belirsizlik taşıması nedeniyle çevresindekilerin onun kız mı yoksa erkek mi olduğu konusunda tereddüt yaşadığı erkeksi bir görünüm sergiler. Ayrıca karakteri, fiziksel varoluşu aşan, dünyaya ait olmayan bir atmosferle çevrilidir. Karşılıksız aşkı, derinlerde duyduğu acı ve özlemi hisseder ve içselleştirir. Bu karakter, sanatçılar ve dinleyiciler üzerinde muazzam bir güce sahiptir. Gizemli ve hüzünlüdür. Bu da duygularımızın bir katarsisi olarak işlev görür ve karakteriyle kendi özlemimizin, gizemimizin ve acımızın bir yansıması olarak bağlantı kurulmasını sağlamaktadır. Lied bestecileri, Mignon'a kendilerinden parçalar ekleyerek karakterin, Reichardt'ın masum ve çekici çocuğundan, Wolf'un egzotik ve melankolik kadınına dönüşmesine izin vererek birçok farklı açılardan yaklaşmışlardır. Her besteci Mignon'un parçalanmış benliğinin bir yönüne dokunurken, aynı zamanda kendi ruhunun bir parçasını da yansıtmış ve böylece kendisinin önemli bir yönünü tasvir etmiştir (Albert, 2009). Her ne kadar aynı şiirleri kullansalar da Romantizmin subjektif perspektifiyle mısralarda sıra değişiklikleri yapmış, metinleri müziğe adapte etmişlerdir. Aynı zamanda şair olması sebebiyle de Schumann'ın metinlere müdahale etmesi karşısında Wolf, şairin orijinal metinlerini korumuş, müziği metinlere adapte etmiştir. Birçok besteci tarafından kullanılan metinler aynı olsa da bestelenen liedler prozodi (söz ve müziğin uyumu) açısından ciddi farklılıklar barındırmaktadır.

3.2. Wolf ve Mignon Liedleri

Mignon şiirlerini farklı zamanlarda besteleyen besteciler aynı şiirleri kullanmış olsalar da Romantizmin subjektif perspektifiyle mısralarda sıra değişiklikleri yapmış, metinleri müziğe adapte etmişlerdir. Schumann'ın aynı zamanda şair olması sebebiyle metinlere de müdahale etmesi karşısında Wolf, şairin orijinal metinlerini korumuş, müziği metinlere adapte etmiştir. Birçok besteci tarafından bestelenen liedler prozodi (söz ve müziğin uyumu) açısından ciddi farklılıklar barındırmaktadır.

Wolf'un bestelediği *Heiss mich nicht reden, So lasst mich scheinen, Nur wer die sehnsucht kennt* ve *Kennst du das Land* liedleri tonalite, ölçü birimleri, vokal öncesi eşlik, metin içeren ölçü ve toplam ölçü sayıları ayrıca artikülasyon ve dinamikler açısından diğer romantik dönem bestecilerine kıyasla oldukça farklıdır. Mignon şiirleri hüzün ve özlemle doludur ve karakter anlaşılmazdır. Tutkulu ve olgun olmasının yanı sıra genç ve saftır. Karşılıksız aşkı, derinlerde duyduğu acı ve özlemi hisseder ve içselleştirir. Besteciler için Mignon'u benzersiz ve çekici kılan bu özelliklerdir. Wolf'un Mignon karakteri, sıkça kullandığı belirsiz armonileri ve kromatik sesleri nedeniyle en mistik, gizli ve merak uyandıranıdır

Heiss mich nicht reden şiiri Mignon'un yaşadığı hüznü ve tutması gereken yemini anlatır. Şiirin genel olarak melankolik bir havası bardır. Fa majör tonunda bestelenmiştir. Wolf liedin birinci ölçüsüne çok ciddi ve ağır anlamına gelen *Sehr getragen* ibaresini koyarak yorumcuya liedin temposunu ve nasıl bir ifadeyle seslendireceğini belirtmiştir (Şekil 1).
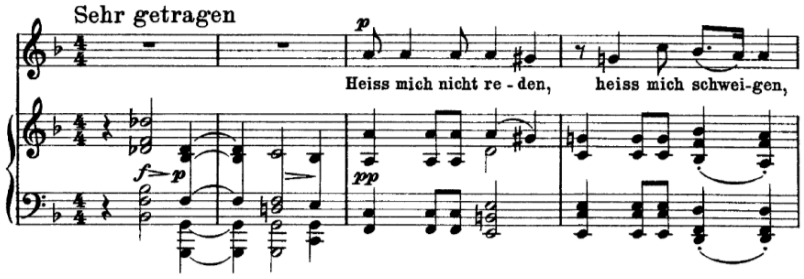
Şekil 1: Wolf, *Heiss mich nicht reden*, Ölçü: 1-4.

Wolf'un şiir metnine daha sadık olduğu ve cümle tekrarı yapmadığı görülmüş ve bundan dolayı diğer bestecilere göre liedi daha az ölçü sayısında bestelediği saptanmıştır. Örneğin *Heiss mich nicht reden* şiirini Schumann 62 ölçüde bestelediği halde Wolf'ün bestesinde sadece 32 ölçü bulunmaktadır.

İlk bölüm, eşliğin her vuruşta çalınan akorlarla başlar ve aynı akorun iki sekizlik boyunca tekrarlanmasıyla, ilahi bir nitelik yaratır. Mignon'un güneş ışığının karanlık geceyi dağıtmasından bahsettiği ikinci bölümde, piyano dokusu sekizlik kromatik yükselen oktavlara dönüşerek güneşin doğuşunu ve Mignon'un heyecanını taklit eder. Üçüncü bölüm, Mignon'un gelecekteki bir şafak hayalinden vazgeçip şimdiki zamana dönerek geçmişinin sırrını Tanrı'ya saklama sözünü yerine getirmesiyle ilk bölümün akorlarına geri döner. Son cümlede, 'Gott' kelimesi yalnızca cümlenin en yüksek notası olarak değil, aynı zamanda eşlikteki fortissimo ile de vurgulanmıştır.

So lasst mich scheinen, 4/4 lük ve la minör tonunda *Sehr langsam und zart* ifadesi ve geniş aralıklı blok akorların yarattığı mistik atmosferle başlamaktadır (Şekil 2).
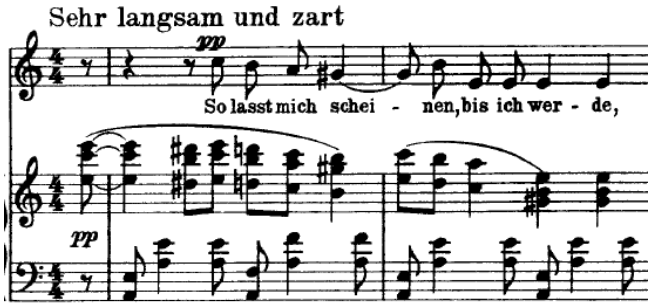
Şekil 2: Wolf, *So lasst mich scheinen*, Ölçü: 1-3.

Vokal girişlerin güçlü vuruşlardan sistematik biçimde kaçınmıştır. Son bölümde *Zwar lebt' ich* ifadesiyle belirginleşen dinamik yükseliş, Mignon'un gençlik arzusunu *jung* sözcüğü üzerinden dramatize eder ve son kısım *ppp* düzeyine doğru sönümlenerek başlangıçtaki akor dokusunu yeniden üretir. Wolf böylece metnin ruhsal çözülüşünü müzikal yapı içerisinde simgesel bir kapanışla ortaya koymuştur.

Nur wer die Sehnsucht kennt liedinde metninde Wolf, herhangi bir kelime ya da dizeyi yeniden düzenlemeden veya tekrar etmeden bestelemeyi tercih etmiş, özgün şiirin bütünlüğünü korumuştur. Bununla birlikte Wolf, piyano eşliğini sese ikinci bir karakter olarak yazmştır. bu eşlik, Mignon'un Wilhelm'e söylediği şarkının altında gizlenen çalkantılı duyguları temsil etmektedir. Eser *Etwas bewegt* ifadesiyle 6/8 ölçüde başlar ve eşliğin her iki eli boyunca sürekli olarak sol anahtarında kalır. Sağ el her ölçünün güçlü vuruşunda oktavlar çalarken, sol el sekizlik akorlarla zayıf vuruşlarda devreye girer (Şekil 3).
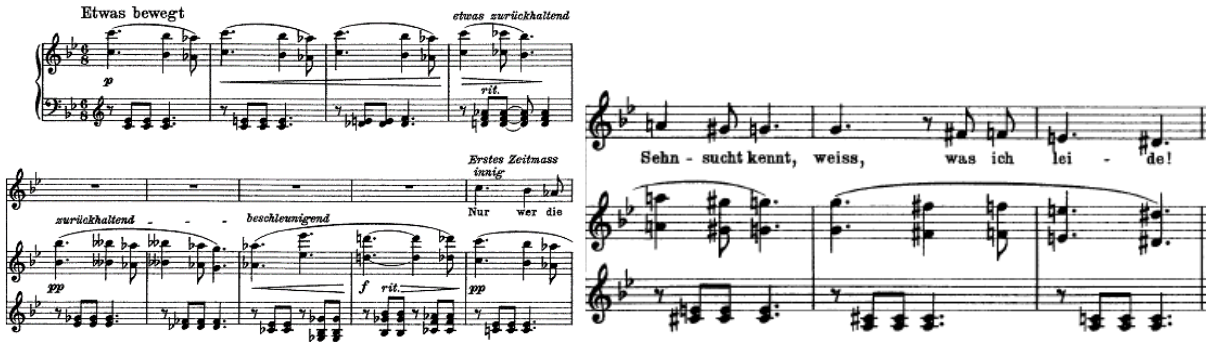
Şekil 3: Wolf, *Nur wer die Sehnsucht kennt*, Ölçü: 1-12.

Wolf'un eseri dört ayrı bölüme ayırarak ve her vokal girişinin arasında piyanoya yer vererek Mignon'un huzursuz düşüncelerini ifade etmek istediği düşünülebilir. *Sehr belebt* (çok canlı) işaretli bölümde crescendo, tempo artışı ve yükselen oktavlarla birlikte Mignon'un özlemini dramatize etmiştir. Başlangıç dizelerinin dönüşü, sağ elde alçalan kromatik oktavlar ve sol elde fa anahtarına geçişle görülmektedir. Vokal çizgi, sürekli düşen piyano hattı içinde sönümlenir ve eser, *pp* bir re majör akorunda belirsiz bir kadansla sona ermiştir.

Kennst du das land, "Langsam und sehr ausdrucksvoll" (yavaş ve çok ifade yüklü) ifadesi ile dört ölçülük bir girişle başlar. Sol bemol majör tonunda yazılmıştır. Eşlik, eser boyunca yalnızca bir destek unsuru olarak değil, adeta bağımsız bir piyano solosu gibi bir yapı sunar ve vokal çizgi bu dokuyu tamamlar. Eser 3/4 ölçüyle başlar ancak "Kennst du es wohl" sorusuna girişte 9/8'lik ölçüye geçer ve yavaşlar.
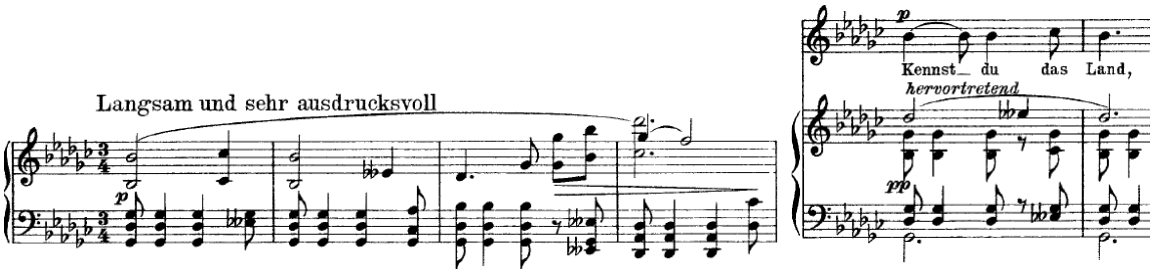
Şekil 4: Wolf, *Kennst du das Land,* Ölçü: 1-6.

Her kıtanın sonunda gerçekleşen yavaşlamanın ardından, Wolf'un *Dahin* nakaratlarının her biri, bir crescendo ve eşlik dokusundaki değişimle birlikte, yükselen blok sekizlik akorlardan oluşan hızlı ve asimetrik bir kalıp aracılığıyla *leidenschaftlich hingebend* (tutkuyla kendini teslim ederek) ifadesiyle daha hızlı tempoya geri döner. Melodik hat yükselerek genişler ve Mignon her kıtanın son ve belki de en önemli ifadesini söylerken müzik yeniden 3/4'lük ölçü ve seyrek bir eşliğe döner.

4. SONUÇ

Mignon şiirleri birçok lied bestecisine ilham kaynağı olmuştur. Goethe'nin döneminin önemli yazar ve şairi olmasının yanı sıra çok yönlü bir entelektüel olması, dönemin bestecilerinin onun şiirlerini kullanmalarında büyük rol oynamıştır. Mignon liedlerindeki evrimsel süreç Alman besteci Reichardt ile başlamış ve Wolf'a kadar değişik formlarda bestelenerek devam etmiştir. Romantik dönem bestecileri için Mignon karakterinin şiirleri lied bestelerine ilham kaynağı olmuştur. Goethe tanıdığı kadınları ölümsüzleştirmiş ve yazılarında rol model olarak kullanmıştır. *Wilhelm Meisters Lehrjahre* romanındaki Mignon karakteri bu duruma en güzel örnektir. Romantik dönemin kadın figürlerinden farklılığı, cinsiyetine dair belirsizlik gibi özellikler besteciler için Mignon'u benzersiz ve çekici kılmıştır.

Wolf'un birleştirici müzikal özellikleri arasında armonik belirsizlik kullanımı; her parçada piyano eşliğinde benzer ritmik motifler ve Mignon'un düşen duygusal durumunu ima eden alçalan vokal çizgiler yer almaktadır. Müziğindeki fragmentasyon yaklaşımı yani bir müzikal fikrin, motif veya temanın bölümlere ayrılarak parçalanması, tek bir eserde birden fazla piyano dokusunun kullanımı, vokal çizgilerde geniş aralıklı sıçramalar ve sık tonal değişimler (modülasyonlar) — Mignon'u huzursuz bir varlık olarak betimlemek amacıyla dört Mignon yorumunun tamamında birleştirici müzikal unsurlar olarak işlev görmektedir.

Wolf'un liedleri, ses eğitiminde ifade, artikülasyon, entonasyon ve müzikalite gibi temel müzikal davranışların kazanılması ve geliştirilmesine önemli ölçüde katkıda bulunmaları açısından eğitsel bir nitelik taşımaktadır. Bu nedenle, bu araştırmada olduğu gibi müzikal yorumlamaya dayalı benzer analiz çalışmalarının farklı besteciler ve eserler üzerinden gerçekleştirilmesinin, yorumcuların sanatsal ve teknik gelişimine önemli katkılar sağlayacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

Albert, A, E. (2009). *Fragments: A Psycoanalytic Reading of the Character Mignon on Her Journey Through Nineteenth Century Lieder* (Publication No.355961) [Doctoral dissertation, The University of North Carolina]. ProQuest Dissertations & Theses Global.

Bali, S. (2018). *Klasik Müzikte Romantik Dönem.* Doğan Burda Dergi Yayıncılık.

Bloom, C. (2011). *Kjerulf and Welhaven: The Advent of Romantic Lieder and Poetry in Ninettenth-Century Norway* (Publication No. 3503318) [Doctoral dissertation, University of Illions at Urbana-Champaign]. ProQuest Dissertations & Theses Global.

Boran, İ. ve Şenürkmez, K. (2015). *Kültürel Tarih Işığında Çoksesli Batı Müziği* Yapı Kredi Yayınları.

Boylan, P, C. (1968). *The Lieder of Hugo Wolf: Zenith of the German Art Song* (Publication No. 69-12,054) [Doctoral dissertation, The University of Michigan]. ProQuest Dissertations & Theses Global.

Boyle, N. (1992). *Goethe The Poet and the Age.* Oxford University Press.

Brown, M, J, E. (1967). *Schuberts Songs*. BBC Publications.

Chun, Y,C. (1991). *The Relationship Between Text and Music in Selected Goethe Lieder by Hugo Wolf* (Publication No.360181) [Master of Philosopy, The Chinese University] Core.

Claudon, F. (2006). *Romantizm Sanat Ansiklopedisi*. (Çev. Ö. İnce, İ. Usmanbaş). Remzi Kitabevi.

Gençkal, B. (2015). Hugo Wolf ve Francis Poulenc'in Şarkılarındaki La Minör Kavramı: Tonalite'nin Yorumu ve Tanımlanması. *Sanat ve Tasarım Dergisi*, 5(8), 128-148. https://doi.org/10.20488/www-std-anadolu-edu-tr.220245

Goethe, J. W. Wilhelm Meister's Apprenticeship, çev. Thomas Carlyle (New York: Heritage Press, 1959). http://www.pgdp.net

Godt, I. (1984). Style Periods of Music History Considered Analytically. *College Music Symposium*, Vol.24, No.1, 33-34. https://www.jstor.org/stable/40374215

Gombrich, E. H. (1976). *Sanatın Öyküsü*. (Çev. B. Cömert), Remzi Kitabevi.

Grout, D, J, A. (1980). *History of Western Music*. WW Norton & Company.

Hall, J. (1953). *The Art Song.* University of Oklahoma Press.

Hauser, A. (1984). *Sanatın Toplumsal Tarihi*. (Çev. Y. Gölönü), Remzi Kitabevi.

Hodeir, A. (2016). *Müzikte Türler ve Biçimler*. (Çev. İ. Usmanbaş), Pan Yayıncılık.

İlyasoğlu, E. (2009). *Zaman İçinde Müzik*. Remzi Kitabevi.

Istel, E. (1928). *Goethe and Music the Musical Quartely*. Oxford University Press.

Magdaleno, K, H. (2003). *The Challenge of Setting The Mignon Songs: Schumann's Lieder und Gesange Aus Wilhelm Meister, Op. 98A* (Publication No. 1415477)

Michels, U. & Vogel G. (2021). *Müzik Atlası.* (Çev. S. Uçar), Alfa Basım Yayın.

Mckinney, H. & Anderson, D. (1940). *Müzik Tarihi.* American Book Company.

Metiner, A. (1999). *19.YY Romantik Dönem Alman Lied Sanatında Franz Schubert* (Yayın No. 082391) [Yüksek Lisans Tezi, Mimar Sinan Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.

Mimaroğlu, İ. (1995). *Müzik Tarihi*. Varlık Yayınları.

Moore, M, A. (1990). *A Comparative Analysis of the Origin and Culmination of Nineteenth Century Lieder as Seen in Ludwig van Beethoven's "Sechs Lieder von Gellert" Op. 48, Johannes Brahms's "Vier ernste Gesange", and selected songs from Hugo Wolf's "Spanisches Liederbuch 1"* (Publication No. 9026800) [Doctoral dissertation, Southwestern Baptist Theological Seminary Fort Worth]. ProQuest Dissertations & Theses Global.

Reinhard, T. (1989). *The Singer's Schumann*. Pelion Press.

Rolland, R. (1930). *Goethe Et Beethoven*. Editions Du Sablier. Lukacks, G. (1968).

Sabar, G. (2013). *Liedler ve Ozanlar*. Pan Yayıncılık.

Sak, D. (2023). *Hugo Wolf Şarkılarının Alman Lied Sanatına Getirdiği Yenilikler Açısından İncelenmesi* (Yayın No. 814881) [Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.

Say, A. (2001). *Müziğin Kitabı*. Müzik Ansiklopedik Yayınları.

Sherrill, J. (2018). Musical Mignon A Discussion of Three Musical Settings of Goethe's Mignon. University of California, Davis.

Sözer, V. (2005). *Müzik Ansiklopedik Sözlük*. Remzi Kitabevi.

Turan, G. (2023). *J. W. v. Goethe'nin Faust Eserinde Geçen 'Flohlied' ve 'Der König in Thule' Baladlarından Bestelenmiş Liedlerin Şiir Müzik İlişkisi Açısından İncelenmesi* (Yayın No. 804782) [Yüksek Lisans Tezi, Başkent Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.

Tuzkaya, G. (2013). *R. Schumann'ın Hayatı ve Yaratıcılığı, Op. 54 Piyano Konçertosunun İncelenmesi* (Yayın No. 345217) [Sanatta Yeterlik Eseri Çalışması Raporu, Hacettepe Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.

Ursachi, Doina, D. (2021). The Romantic German Lied- An Overview. *Review of Artistic Education*, (21), 71-72. https://www.researchgate.net/publication/352763480_9_The_Romantic_German_Lied_-_An_Overview

Walker, F. (1968). *Hugo Wolf A Biograpy*. J. M. Dent & Sons Ltd.

Zhang, Y. (2024). Analysis of German Art Song Style and Singing. *Journal of Arts, Society, and Education Studies*, (1), 1-5.